

# **РОЛЬ ГАЛУЗІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ТВАРИННОГО СВІТУ УКРАЇНИ**

*Желізняк І.М.  
Полтавська державна аграрна академія*

Ми звикли, що молоко, м'ясо та вироблені з них продукти тваринного походження є незмінною складовою нашого харчування. Постійний ріст цін узгоджуємо з економічною складовою виробництва й практично не задумуємося, а що впливає на ціну і якість продукції. Безперечно, ціну молока чи іншого виду продукції обумовлює попит та пропозиція, затрати на виробництво, наявне поголів'я та продуктивність тварин тощо.

Серед великої кількості видів сільськогосподарських тварин, від яких одержують продукцію для задоволення потреб населення, галузь молочного скотарства є однією з розвинених не лише в Україні, але й світі. Виробництво молока в Україні здійснюють в умовах племінних та товарних господарств, а також в господарствах населення. Але підприємства, які є заключною ланкою при переробці молока, зосереджують увагу саме на співпраці з сільськогосподарськими підприємствами, де дотримуються більшості вимог щодо якості продукції та від яких можна рівномірно на протязі року отримувати певну кількість продукції. Хоча як не парадоксально, але в Україні ледве не більша кількість корів знаходиться в господарствах населення.

Тому перед науковцями стоїть проблема значно підвищити генетичний потенціал великої рогатої худоби молочних порід з тим, щоб не лише забезпечити попит населення України в молоці, але й мати достатньо цього продукту для реалізації за межі країни. Наразі в Європі і світі попит на молоко і молочні продукти перевищує пропозицію й така тенденція збережеться в найближчі роки.

Встановлено, що прискорене підвищення генетичного потенціалу продуктивності молочної худоби узгоджується із законами спадковості, які на перші позиції виводять племінну цінність та якість бугаїв-плідників. В молочному скотарстві вважається, що серед чотирьох категорій племінних

тварин батьків і матерів бугаїв, батьків і матерів корів вплив батьків бугаїв найбільш відчутний [2,4,8]. Вперше використовувати бугаїв у ролі лідерів породи для покращення селекційних ознак запропонував О.С. Серебровський [7]. За даними Й.З. Сірацького [6], вплив бугаїв-поліпшувачів на потомство становить 71,3–73,0 %, а матерів лише 27,0–28,7 %. Аналогічну точку зору висловлює багато інших дослідників, наголошуючи на тому, що питома вага синів-поліпшувачів від бугаїв-поліпшувачів в переважній більшості теж досить висока. Тобто, підвищення генетичного потенціалу молочної продуктивності корів досить тісно корелює із спадковістю бугаїв, належністю їх до відповідної лінії, породи тощо [1,3,5,6,7,8].

Але виробництво молока, поза спадковість батьків та індивідуальні особливості корови, залежить також від породи. Загальновідомо, що світовою породою визнано голштинську породу великої рогатої худоби саме через високу продуктивність тварин. Цю породу використовують за чистопородного розведення, при створенні нових порід в більшості країн світу, включаючи Україну, а також для отримання помісних тварин в господарствах населення.

З урахуванням чого нами було поставлено завдання встановити тенденцію використання бугаїв молочних і молочно-м'ясних порід для відтворення маточного поголів'я великої рогатої худоби в Україні в динаміці 2004 -2017 років та роль галузі молочного скотарства у вирішенні проблеми збереження біорізноманіття тваринного світу.

Результати аналізу використовуваних для відтворення бугаїв-плідників різних порід, які записані до каталогів, засвідчують, що у 2017 році їх загальна кількість становила 1140 голів, в той час як у 2009 році 1206 голів, а в 2004 році – 2978 голів. Така ситуація обумовлюється скороченням численності корів в господарствах усіх категорій, попитом на того чи іншого плідника чи породи, зміною законодавчої бази галузі тваринництва України, згідно якої останні роки власники бугая чи сперми не обов'язково повинні записувати їх до каталогу, а також узагальненням матеріалу, опублікованому у 2004 році за ряд попередніх років (1990-2003роки) тощо. Тобто, єдиної тенденції щодо зменшення кількості використовуваних бугаїв-плідників для генетичного

поліпшення стад молочної худоби встановити складно, але можна зробити висновок – їх кількість дійсно скорочується, причому вітчизняних порід найбільш відчутно.

Наразі, як і в попередні роки, для відтворення маточного поголів'я найбільш інтенсивно використовуються бугаї-плідники голштинської породи, хоча їх кількість у 2017 році, порівняно із 2004 роком, скоротилася більше, ніж на 30%. На другому місці по використанню знаходяться бугаї-плідники української чорно-рябої молочної породи за скорочення їх кількості у 2017 році проти 2004 року майже на 90%, що обумовлюється інтенсивним використанням голштинської породи для відтворення української чорно-рябої породи. Наступні позиції по кількості найбільш використовуваних для відтворення плідників займають українська червоно - ряба порода, сimentальська та українська червона молочна, але за тієї ж тенденції, що й попередні дві породи – значне скорочення численності використовуваних бугаїв-плідників в динаміці 2004 -2017 років (українська червона молочна – порівняно до 2009 року). Інші породи представлені незначною кількістю бугаїв-плідників за загальної ситуації щодо зменшення їх поголів'я в динаміці років.

При цьому слід додати, що на протязі лише 13 досліджуваних років (2004-2017 роки) відбулося не лише скорочення генетичних ресурсів молочної худоби України, але й звуження їх генофонду, що проблематично з точки зору збереження біорізноманіття тваринного світу. Використання набули лише декілька так званих «комерційних порід», а якщо більш правильно, то одна – голштинська, оскільки частка кровності за цією породою домінує в генотипах більшості наявних порід в Україні.

У підсумку можна сказати, що галузь молочного скотарства України, поза те, що в ній створюються нові породи, вносить значний вклад в руйнацію біорізноманіття тваринного світу, інтенсивно використовуючи лише 1-3 породи, а решту поступово знищуючи.

## Література

1. Войтенко С.Л. Можливість підвищення молочної продуктивності у корів локальних порід / С. Л. Войтенко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. - 2016. – № 4. – С. 72-75.
2. Эрнст Л. К. Проблемы крупномасштабной селекции в скотоводстве / Л. К. Эрнст // Повышение генетического потенциала молочного скота: ВАСХНИЛ. – М.: Агропромиздат, - 1986. – С. 3–8.
3. До питання успадкування племінної цінності тварин у скотарстві / І. П. Петренко, А. П. Кругляк, М. С. Гавриленко, Т. О. Кругляк // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв, 2012. – Вип. 4 (69), Т. 2. – ч. 1. С.-г. науки. – С. 120–124.
4. Олешко В. П. Ефективність використання бугаїв-плідників у племінних стадах молочної худоби / В. П. Олешко // Розведення і генетика тварин : міжвід. темат. наук. зб. – К. : Аграрна наука, 2010. – Вип. 44. – С. 135–139.
5. Рудик І. А. Роль ліній в удосконаленні української червоно-рябої молочної породи / І. А. Рудик // Розведення і генетика тварин : міжвід. темат. наук. зб. – К. : Аграр. наука, 2005. – Вип. 39. – С. 183–188.
6. Сірацький Й. З. Робота з лініями в сучасних умовах / Й. З. Сірацький // Розведення і генетика тварин : міжвід. темат. наук. зб. – К. : Аграрна наука, 2005. – Вип. 38. – С. 74–77.
7. Серебровський А. С. Селекция животных и растений / А. С. Серебровский. – М. : Колос, 1969. – 295 с.
8. Федорович Є. Вплив батьків на формування молочної продуктивності дочок / Є. Федорович, Й. Сірацький // Тваринництво України. – 2005. – № 2. – С. 15–17.